

30

PAJTA GALÉRIA PAJTA GALLERY

SALFÖLD • 1991–2021

KORTÁRS MAGYAR FOTÓMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNY ÉS KIÁLLÍTÁS
CONTEMPORARY HUNGARIAN PHOTOGRAPHY COLLECTION AND EXHIBITION

In memoriam Török László
(1948–2020)

(Fotó: Urbán Ádám)

ELŐSZÓ

Bár Török László az égbe vándorolt, de hátrahagyta lenyomatát. Egyéni alkotásain kívül itt hagyott egy kortárs fotografiai gyűjteményt is, a 30 évvel korábban általa alapított Pajta Galériát.

Pajta 30

Miért és miről szól ez a személyes kis album? Mesél a kezdetekről, mesél Laciról és a barátokról, akik szorosan a környezetében voltak és vannak, továbbá regél Laci hiányáról. A hozzáértően összeválogatott, értékes gyűjteményből mindössze 10 alkotó 1-1 fényképe került most kiválasztásra ebbe az albumba. Olyan emberek képei, akik folytonosan a Pajtához kötődtek barátságukkal, illetve munkáikkal.

A Pajta 30 album szépen, csendben szól az eltelt évekről, a barátokról, a műgyűjtésről, valamint a 10 kiválasztott képről. Szépen, csendesen mesél, hiszen a csend e helyhez tartozik.

KOVÁCS Melinda
fotográfus
a galéria művészeti vezetője

INTRODUCTION

Although László Török has wandered off to heaven, he has left his mark. Apart from his own compositions, he also bequeathed a collection of contemporary photography, belonging to the Pajta Gallery which was created thirty years ago.

Pajta 30

Why, and what is this personal little album about? It tells of the beginning, it tells of László and his friends, who were/and are closely connected with these surroundings, and who continue to speak of László's absence. From the sizeable precious collection, altogether one photograph from ten artists were chosen for the album. The work of such people who perpetually belonged to the Pajta, through their friendship, and their work.

The Pajta 30 album nice and quietly speaks of the years past, of the collection, and about the ten individually selected pictures. It nice and quietly narrates, for we know that silence belongs to this place.

Melinda KOVÁCS
photographer/Artistic Director of the Gallery

„Ez egy nádfödeles parasztház, aminek a pajtájából alakítottuk ki a galériát. Én nem szénát, vagy termést gyűjtök benne, hanem a kortársaim fotográfiáját.”
(Zétényi Zoltán: A fényköltő. FotóVideó 2008. június)

Amikor tavaly Török Laci felcserélte állandó tartózkodási helyét, a Pajta Galéria előtti karosszéket a faluszéle temető szélső sorára, azt hittük többen is, hogy a Pajta Galériának immáron vége, az 1991-től 2020-ig regnáló intézmény lehúzza a rolót, lesz belőle újra pajta, vagy valami más. Jelentem, szerencsénkre, nem így történt. A család és a galéria köré tömörült baráti, támogatói kör úgy döntött, folytatják tovább, ugyanazzal a szellemiséggel, amivel létrehozója, működtetője csaknem harminc évig tette azt.

Harminc év. Azóta felnőtt egy új fotós generáció. Akiknek fogalmuk sincs, mennyire nem (csak) pénz kérdése volt akkoriban egy magán fotógalériát elindítani. Talán nekik, talán a lassan már megkopó emlékezetű kortársainknak megpróbálom röviden összefoglalni, mi is ennek a helynek a kvintesszenciája. 1989-et írunk. A fotográfia nemzetközi ünnepét ültük, 150 éve hozta a francia akadémia a világ tudtára, hogy Niépce és Daguerre feltalálták a fényképezést. Hogy valóban így volt-e, ne firtassuk, most a Pajta Galéria ontogenezise áll a fókuszban. A neves jubileumot ekkoriban mindenki ünnepelte, egy ideig mi magyarok is, kiállítássorozattal, katalógussal, szép ünnepi beszédekkel... és az alig néhány (6) évet élt Váci utcai Fotóművészeti Galéria puccs-szerű bezárásával. Lett belőle azon nyomban Burger King. Rég volt, már csak az öregebbek emlékeznek erre, de tény, hogy ezen Török László World Press Aranyszem-díjas fotóművész annyira felmérgetd, hogy elhatározta, ha a fene fenét eszik is, nyit egy fotógalériát. Két év telt el ettől kezdve, miközben az 1984-ben vásárolt salföldi parasztházának pajtáját galériává alakította, és The Wall. Denver-2 címen kiállítást nyitattott a Nyugat-Berlinből kevéssel korábban hazatért Galántai Györggyel. Ezt a nyitó-kiállítást azóta másfél tucatnyi bemutató követte. A falu szélén álló gyönyörű házat, a hozzá tartozó gazdasági épületekkel együtt addigra felújították. Kezdetben a csak nyaralóként használt, a salföldi kőtengetről néhány lépésre fekvő épület hamarosan már nemcsak galéria, de vendégfogadásra is alkalmas hely lett. Az elvarázsolt kert, a parasztkorok ház és a Pajta Galéria enteriőre vonzotta és vonzza a fotósokat, a fotó és a Balatonfelvidék kedvelőit.

A Helynek hamarosan lett szelleme, sajátos profilja, törzsközönsége, a kiállított kortárs fotográfusok művei pedig Török Laci jó ízlését, hozzáértését mutatták. Volt szerencsém mind a harminc évet közelről nyomon követni. Megbízható forrásnak fogadva el magamat bizton állíthatom, hogy soha, egyetlen percre sem biccant a kezdetben elhatározott és kialakított koncepció, nem kellett neki muszáj kiállításokkal, muszáj alkotókkal bíbelődnie. Néha nehezebben volt fenntartható, máskor jött valami támogatás, szponzoráció, de a képek színvonala, a kortárs alkotók személye változatlan maradt. Két tucat kezdetben fiatal, ma már kevésbé az művész, közülük hatan már végleg lezárt életművel, és a magyar fotográfia huszadik századi progresszív vonulata egy nagyon szép környezetben épült, autentikus épületben, kiegészítve egy remek konyhával és árnyas diófa alatti beszélgetésekkel, borozgatásokkal... ez 2021-ben a Pajta Galéria.

“It is a thatched cottage, whose barn I converted into an art gallery. I filled it not with hay or straw, but rather with the photographs taken by my contemporaries.”
(‘The Poet of Light’. Fotovideo June 2008 – Zoltán Zétényi)

Last year when Laci Török exchanged his permanent residence, from the armchair in front of the Pajta Gallery, for the peripheral row of the cemetery on the outskirts of the village, many of us thought that this would be the end of the Pajta Gallery; that the institution which flourished from 1991 to 2020 would finally put up the shutters, that it would do something else.

I am happy to be able to say that, to our good fortune, it hasn’t happened that way. The family and the Gallery’s supporters from amongst its wide circle of friends, have rallied round and decided to keep on going, in the same spirit in which its creator worked for almost thirty years. Thirty years. Since then a whole new generation of photographers has grown up. Photographers who have no idea that in those days setting up a private gallery was not (just) a question of money. Perhaps for them, and perhaps for our contemporaries whose memories have grown old, I will try to summarise what it is about the place that makes it so special. Let’s go back to 1989. We are part of an international celebration of photography, for the Academie Française has brought to the attention of the world that it was 150 years ago that Niépce and Daguerre discovered photography. Let’s not quibble about whether or not it really happened that way, but rather focus on the genesis of the Pajta Gallery. Everyone, including us Hungarians for a while, was celebrating this anniversary, with exhibitions, with catalogues, with fulsome celebratory speeches... and with the forced closure, after just six years, of the Gallery of Photographic Art on Vaci Street in Budapest. A Burger King was opened on the site. It was a long time ago, and now only the elderly remember it, but it is the case that László Török, who had been awarded the World Press Golden Eye prize, became so angry about the closure that he decided that, come hell or high water, he would open a photographic art gallery.

Two years passed, during which he converted the barn into a gallery and installed in the gallery an exhibition entitled The Wall. Denver-2, which he opened with György Galántai, who had recently returned from West Berlin. This was followed by dozens of photographic exhibitions. The wonderful old house, standing at the edge of the village, had by then been renovated, along with its various outbuildings. The property, just a few steps from Salföld’s ‘Sea of Stones’, was at first just a holiday home, but soon became more than just a gallery; it also became a place of hospitality.

The charming garden, the lovely house, together with the gallery, attracted photographers who appreciated both photography and the Balaton uplands. The place very soon took on an atmosphere and a profile of its own, with a core of regular guests who could enjoy the work of contemporary photographers, chosen with taste and expertise by Laci Török.

It was my good fortune to be able to follow the gallery over all the thirty years. I think I may claim to be a reliable source of information. And I can vouch for the fact that from the outset, there was never a single moment when he felt inclined to stray from his original concept; he never compromised over works of art or their creators. Sometimes this was a struggle, at other times he had support or sponsorship, but the standard of the photographs and their creators remained unchanged. There were two dozen artists, young at the beginning, less so now; indeed, the life’s work of six of them has come to an end in the meantime. But this was the progressive strand in twentieth-century Hungarian photography, which was developed in beautiful surroundings, in an authentic building, complemented by splendid cuisine, wine and conversation in the shade of a walnut tree ... and so it remains, in the Pajta Gallery in 2021.

„Nem vagyunk az Alföldön,
Jaj de jó itt Salföldön,
Itt maradnék örökre,
Tiszteletem Törökre.”
A Pajta Galéria vendégkönyvéből

ifj. TÖRÖK László

HARMINC ÉV ÉS MÉG HÉT

Hétéves voltam 1984-ben, amikor szüleim Salföldre érkeztek. Ősszel történt. Sehol egy lélek nem volt. Akkor még a legtöbb épület magába roskadtan küzdött az idővel. Az udvarok némelyikét már évek óta csak a gaz verte fel, a dűledező falak lassan adták meg magukat az enyészetnek.

A falu szélén, az egyik ház kertjében aztán mégis csak feltűnt egy alak, Bölcskei Laci bácsi. Ő mondta, hogy most mindenki a szőlőben dolgozik, ezért tűnnek még a szokottnál is elhagyatottabbnak a házak. Jó kénés borokat tudtak annak idején errefelé csinálni. Egy-egy cuvée-nek nem csak alkoholfoka, de toxicitása is volt.

A szüleim Dörgicsén már kinéztek egy házat, de azt végül mégsem tudták megvásárolni, ami aput a kétségbeesés szélére taszította. Amikor viszont Laci bácsi rámutatott a szomszéd portára, hogy az épp eladó, akkor az aggodalom egy csapásra eltűnt. Szerelem volt, első látásra.

Salföld, Petőfi utca 9. A terület fele veteményeskert volt, kerítéssel elválasztva a kert másik részétől, ahol két ház is állt, a Kis Ház és a Nagy Ház. Utóbbi végében egy pajta volt, szénával, szalmával, ledőlt gerendával, szekerkerékkel, vasvillával.

Elhagyatott, félhomályba burkolózó helyiség volt, a sarkokban pókhálóval, a széna között motoszkaló egerekkel. Mint egy alvó óriás várta, hogy valaki felébressze, újra életre keltse.

Kezdetben a Kis Házban laktunk. Egyetlen szoba, benne egy kis, Patonai rakta cserépkályhával. Két parasztágy állt itt, közte egy asztal. Esténként petróleumlámpa égett rajta. A kályhában pattogott a tűz. Beszítettük a petróleum szagát és négyen ezen a tíz négyzetméteren voltunk. Anyu, apu, Évi és én. A család. Gyerekkor, biztonság, kezdet, teljesség.

Tiszta volt, üres. A nyári nap sugarai visszaverődtek a fehérre meszelt falakról. Apám fekete vászonnadrágban, fehér ingben és teniszcipőben sziladekorral festette át az ablakkereteket, padokat, asztalokat.

Fehér és fekete. Tér és idő. Az egyik beleszakad a másikba. Fekete lesz a fehérből.

A csupasz falak képekkel teltek meg. Galántai György kiállításával indult el a Pajta Galéria története. Ugyanazok a képek lógtak a fehér falakon. Mindegyik képen négyfelé osztott fehér alapon feketével körberajzolt színes, szabálytalan geometriai formák, húrokkal összekötve. Kottasorok egy fémszintetizátor fémvázához, amely ott állt a terem közepén.

Mentünk apu után. Egy stáb filmezte, ahogy dolgozik. Kép nélküli keret, tükör és leplek. Az állványon Mamiya RB67-es. A modell beállt egy kőfal elé, minden mozdulata irányítva volt egy koreográfus, az apám által. A két mutató- és a hüvelykujját összeillesztette és azon keresztül nézte a beállítást. Nyolc kattintás, nyolc szál cigaretta.

Egy sorozat megtervezése viszont napokat, heteket, hónapokat vett igénybe. Sokáig nem értettem, hogy miért ül otthon a konyhában hosszú órákat, ki nem mozdulva. Amikor kamasz lettem, ezt a fejére is olvastam. Sokszor volt előtte papír, szövegeket írt, esetleg vázlatokat rajzolt, a képeit rendezte, negatívokat, diákat.

Egyre többször mutattam meg neki azokat a fotókat, amik kirándulások alkalmával akár csak telefonnal készültek. Volt egy kép, amelyen a kisfiam egy szántóföldön sétál keresztül. Messziről készült a kép, látszódtak a háttérben a hegyek és az égbolt. Amikor apu megnézte, ráközelített Misikére, és a képben már csak az ekézett barázdák voltak körülötte. Hihetetlen volt, mennyivel többet mondott az így megvágott kép.

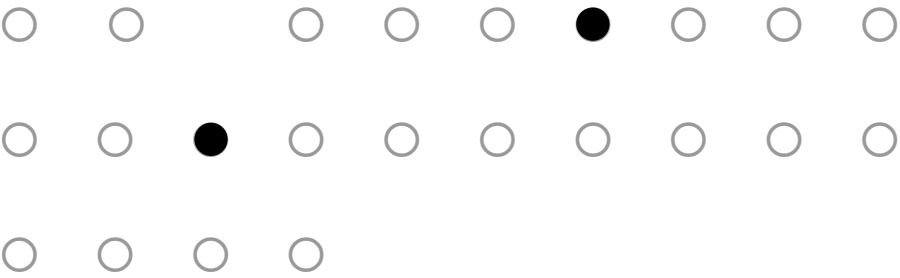
Apu harminc év alatt évente új kiállítást szervezett, volt hogy a Pajtába már nem is fért el az összes kép, és a Faluházból is galériát csinált. Salföld megismerte a kortárs magyar fotográfia alkotóit. Balla Andrást, Tóth Gyurit, Herendi Pétert.

Kiállításokban nőttem fel. Otthonom is kiállítóhely volt. Fotók, festmények, szobrok, performanszok. Meztelen nők a kertben. Papírfecnire firkált bekeretezett verssorok.

„Heiligenstadtban felsír a Mester:
Isten az arcotok megtagadta.”

Balaskó Jenő: Végrendelet, 1965

A karácsonyi szüneteket is Salföldön töltöttük. Sötétbe borult a vidék, szarvasok rezzentek az út széli bokrokban, ahogy közeledtünk a falu felé. A Kossuth utca 40-be már megérkeztek Kimmelék: Apó, Máté és Lukács. Az ablakokon át kiszűrődött a benti meleg hívogató fénye. Megraktuk gyorsan a kályhánkat és siettünk át hozzájuk.

Harnóczy Örs is állandó vendég és barát volt ott is, nálunk is. Minden egyes kiállításhoz ő tervezte a különböző kiadványokat, meghívókat. Képei szintén helyet kaptak a galériában, mint ahogy az általa idevonzott többi pécsi fotóművész képei is.

Szilveszterkor regöltünk Gázsival. Minden házba bekopogtunk, kecskebőrbe burkolózva, kolompot csörgetve, láncos pásztorbottal döngölve a padlót adtuk az ütemet. Kimmel Apónál bort ittunk. Szorongattuk a kiüresedő poharat, amit Apó mindig megtöltött. Letenni nem tudtuk. Félgömb volt az alja.

Az első jó pár évben Szecső Sári vezette a Pajtát. Budáról költözött le és miatta egy társaság is rendszeresen lejárt. Pár évvel voltak csak idősebbek, mégis nagy volt a különbség. Ők már felnőttnek tűntek hozzám képest. Szerettem velük lenni, a nagyokkal. 1997 nyarán egy éjszaka alatt aztán mindannyian felnőttek lettünk, véglegesen. Azon az éjszakán halt meg Sári öccse, Dani, Kővágóörsről hazafelé, a kékkúti kanyarban.

Már az első években is egyre-másra jöttek a családi barátok. Apu gyerekkori barátai a Százados útról. Minden rendszerrel szemben álló, minden rendszerből kivetett emberek.

Nyikita. Disszidált, valamikor a hetvenes években. Olaszországban apuval kibéreltek egy Fiat 125-öst, ami aztán fent északon a tengerben végezte. Apu a nadrágja sliccébe varrva vitt ki pár száz dollárt, és ebből a pénzből vette meg első autóját Párizsban, a legendás Citroën dősövé. Nem volt még meg a jogsija, a MÁV-igazolványával autózta végig Európát. Egy Che Guevara portré volt a motorháztetőre matricázva. Amíg Magyarországon az első rendőr le nem szedette vele.

Duschel sokat volt „Amerikában”. De ha tehette, László-napra megérkezett. Epokittal összeragasztott Datsunjának csomagtartója tömve volt csokikkal, itallal és kartonszámra cigarettával. Akit meglátott maga körül, azt leültette, és töltött neki egy pohár whiskey-t. A László-napok mindig erősek voltak a Pajtában.

László-napon történt, 2006-ban, amikor megnéztük azt a filmet, amit ’56 ötvenedik évfordulójára apuék csináltak Gábos Kálmánnal és másokkal. Hosszú ballonkabátban, kezében valami géppisztollyal egy szétlőtt fal előtt apám összeesett. Szép lassan eldőlt, mint a kert közepén álló szederfa az őszi viharban. 73 éves volt. Először a hajszálgökök szakadtak el, aztán az egyre vastagabbak engedték el a földet. Szépen dőlt el, pont a két ház közé.

Benke Laci. Neki is volt pár eldőlése, és előbújása, ahogy Cseh Tamás is megénekelte. Nyaranta heteket töltött itt. Mindig elvesztette a cipőjét és utána már csak mezítláb volt. 2007-ben Budapestről autóztunk le Salföldre. Székesfehérváron megálltunk, hogy megnézzük Baksa-Soós János kiállítását. Indián zene szólt a sötét termekben. Több ezer miniatűr szobor, üvegkristály és kavics volt szétszórva kozmikus rend szerint a terepasztalokon. Benke tökéletesen beleillett ebbe az univerzumba, ahogy mezítláb járta végig a termeket.

Apu is része volt a kiállításoknak, és a Pajtának. Mindig ott ült a bejárat mellett. A vendégek odamentek hozzá, kezet fogtak, beszélgettek vele. Lefotózták. Mindig egy pohár sör állt mellette az asztalon, a kezében cigaretta. Két doboz kék Pall Mall naponta. Ha valaki leül abba a székbe, láthatja azt az el nem készült fotót, ami apám fejében életének utolsó tíz évében lett megtervezve. És ha valakinek szerencséje van, az egyik elszívott cigaretta nyomát is megláthatja a kiégett abroszon.

"I'm not in the Alföld
How good it is in Salföld
I would stay on here forever
in gratitude to Török the photographer"
 from the Pajta Gallery guest book

László TÖRÖK jr.
 THIRTY YEARS AND SEVEN MORE

I was seven years old in 1984 when my parents arrived in Salföld. It was autumn. There wasn't a soul to be seen anywhere. In those days most of the buildings were battling against time. Some of the gardens had for many years been covered in weeds, the ramshackle walls were slowly giving way to mildew.

Eventually, on the edge of the village in the garden of one of the houses, a figure of a man appeared, 'Uncle' Laci Bölcskei. He told us that everyone was away working in the vineyards, that's why the houses looked even more abandoned than usual. Back in the 1980s they could produce extremely lubricative wine in this area. One or two of the cuvées not only had a high alcohol level, but were also toxic.

My parents had viewed a house in Dörgicse, but in the end they were not able to buy it, which pushed my father to the edge of despair. On the other hand, when Uncle Laci gestured towards the neighbouring house, saying that it had just come up for sale, then the new worry was that it was a trick. It was love at first sight.

Salföld, Petőfi Street, number 9. Half of the plot was given over to a vegetable garden, separated by a fence from the rest of the garden, where two houses stood, the Little House and the Big House. At the end of the latter was a stable, full of hay and straw, sagging beams, cart wheels, pitchforks.

It was a desolate place, obscured in semi-darkness, with cobwebs in the corners, with mice scampering about among the hay. Waiting like a sleeping giant for someone to wake it up to begin a new life. At first we lived in the Little House. There was just one room containing a tiled fireplace built by Patonai. There were also two single beds with a table between them. In the evening a petroleum lamp stood on it. In the hearth the fire crackled. We inhaled the petroleum fumes, the four of us in the ten square metres. Mum, Dad, Evi and me. The family. Childhood, security, beginning, completeness.

2.

It was pure, empty. The summer sunshine reflected back off the white-washed walls. My father in black canvas trousers, white shirt and tennis shoes, repainted the wood of the window frames, benches, tables.

White and black. Space and time. One merged into the other. White becomes black. The bare walls were filled with pictures. The history of the Pajta Gallery began with György Galántai's exhibition. They hung the same pictures on the white walls. Each picture was divided into four colourful irregular geometric forms on white with a black surround, fastened together with string. Sheet music on a metal frame by a metal synthesizer, which stood in the middle of the room.

We trailed after father. A member of staff filmed him at work. Frames without pictures, mirror and shroud. On the stand was a Mamiya RB67. The model stood in front of the stone wall, her every movement was choreographed, directed by my father. Spanning his two index fingers and thumbs together, he observed the composition. Eight clicks, eight cigarettes

However, a planned series could take days, weeks, months. For a long time I couldn't understand why he would sit at home in the kitchen for hours on end without ever going out. When I reached puberty I told him off. Often there was a piece of paper in front of him; he wrote, or perhaps drew a sketch, organising his pictures, negatives, students.

More and more often I showed him photos taken with a mobile during trips to the countryside. There was one picture, in which my little son is walking across a ploughed field. The picture is taken from a distance, the hills and sky visible in the background. When father picked it up and looked at it, he zoomed in on Mishi, and the rest of the picture became just ploughed furrows around him. It was unbelievable how much more the edited picture said.

Every year, for thirty years father organised a new exhibition; occasionally there wasn't enough space in the Pajta for all the pictures, so the village hall was also turned into a gallery. Salföld was introduced to the work of Hungarian contemporary photographers. András Balla, Gyuri Tóth, Péter Herendi.

I grew up amongst these exhibitions. At home there was also an exhibition space. Photographs, paintings, statues, performances. Naked women in the garden. Series of poems scribbled on fragments of paper and hung in frames.

3.

'The Master cries out in Heiligenstadt:
God has rejected your faces'
 Last Testament Jenő Balaskó, 1965

We also spent the Christmas holidays in Salföld. The countryside was overcast and dark, deer rustled about in the bushes at the side of the road as we approached the village. At number 40 Kossuth Street the Kimmels had already arrived: Apó, Máté (Matthew) and Lukács (Luke). The inviting warm light from within filtered out through the window. We quickly put wood in our stove and then ran across to visit them.

Örs Harnóczy was also a friend and regular guest of theirs, with us too. He designed every exhibition, various publications, and invitation cards. His pictures were also given space in the Pajta, as well as those of other photographers from Pécs who had been attracted here.

On New Year's Eve I got together again with Casper. We knocked on every door, cloaked in goatskin, ringing cowbells, beating the rhythm on the floor with shepherd's crooks jangling with chains. At Apó Kimmel's house we drank wine. We clasped our emptying glasses, which Apó constantly refilled. We weren't able to put them down. They were missing their stems.

For the first couple of years Sári Szecskő managed the Pajta. She had recently moved here from Buda and because of this had slowly lost touch with her old friends. She was only a few years older than us, nevertheless, there was still a wide gap in age. I liked being with them, the older ones. During the summer of 1997 we became adults overnight, permanently.

That was the night that Sári's younger brother Dani died on his way back from Kővágóórs, at the bend in the road near Kékkút.

Already in those early years one or two of our family friends also started to come down for a visit, including some of my father's childhood chums from Szabados Street.

Nyikita. He had been a dissident since sometime in the 1970s. In Italy he and my father rented a Fiat 125, which subsequently ended up in the north, in the sea. Father took out a couple of hundred dollars which had been sewn safely into the flies of his trousers, and with this money he bought in Paris his first car, the legendary Citroën 2CV. He didn't yet have a driving licence, but travelled throughout Europe using his railway identity card.

4.

There was a Che Guevara sticker on the car's bonnet. That is, until the first policeman they encountered in Hungary confiscated it.

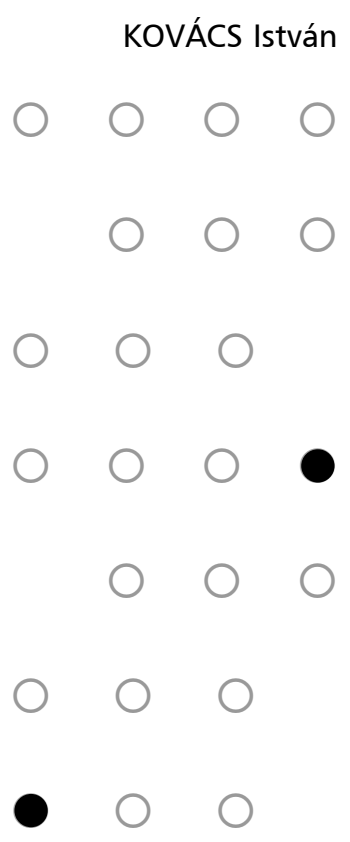
Duschel had been 'in America' for a long time. Though if possible, he would be here for the László name day. His Datsun – which had been patched up over several epochs – had it's boot stuffed full with chocolate, drink and cartons of cigarettes. Whoever came in his sights was sat down and poured a glass of whisky. The László name days in the Pajta were always quite robust.

In 2006 the following happened on László day as we watched the film, created by my father, Kálmán Gábos and a few other people, to commemorate the 50th anniversary of the 1956 revolution: Wearing a long voluminous coat, with a pistol in his hand, in front of a stone wall which had already been shot to pieces, my father collapsed. Nice and slowly he capsized, just like our mulberry tree – which had stood in the middle of the garden – during an autumn storm. It was 73 years old. First of all, the spindly roots gave way, after that the thicker and heavier parts broke free from the earth. It collapsed in a beautiful fashion, exactly between the two houses.

Laci Benke. He also collapsed a couple of times, as he crept out, just as Tamás Cseh was singing. He spent the summer here. He always lost his shoes and thereafter padded around barefoot. In 2007 we drove down to Salföld from Budapest. Stopping off on the way in Székesfehérvár, to have a look at the exhibition of János Baksa-Sóós's work. Indian music played in the dark halls. A few thousand miniature statues, glass crystals and pebbles were strewn in a cosmic pattern across a table. Benke felt totally at home in this universe as he walked barefoot throughout the length and breadth of the halls.

Father was also part of the exhibitions, and of the Pajta. He always sat next to the entrance. The guests went up to him, shook his hand, and chatted to him. Took photographs of him. There was always a glass of beer standing on the table beside him, a cigarette in his hand. He smoked two packets of Pall Mall a day.

If someone sits in that chair now, they will see the undeveloped photographs, which he had planned in his head for the last ten years of his life. And if that someone is very lucky they will also see the impression of one of those many cigarettes preserved forever in the burnt tablecloth.

RENDTARTÓ FÉNYEK

Török László (1948–2020) emlékezete

A 19. század második felében – a fényképezés elterjedésének kezdetén – sokan hittek abban, hogy az ember retinája rögzíti a halál előtti utolsó pillanat külvilági képét. Verne Gyula egyik regényében e tévhit szervezte, íratta a gyilkost leleplező történetet.

Jó évtizede annak, hogy Török Lászlót közelebbről ismerem. Az utóbbi időben már-már baráti közelségből. Feleségével, Évával a szépségnek adott otthont Salföld peremén. Megteremtette a kortárs magyar fotóművészet zárandokhelyét: a Pajta Galériát. Udvarán az öreg parasztházba illesztett kiállítótér fényforrásaira a szomjas vándor megpihenhet a diófa alatt. A fát Török László ültette jövőbe vetett bizalommal. Hadd nőjön az égig, mutassa világunk közepét. Őt az egyszer betérő vendég is úgy őrzi emlékezetében, hogy fonott karosszékében a Pajta Galéria bejárati ajtaja mellett ül kissé homlokába omló, de középen fegyelmезetten elválasztott őszes hajjal, világot fürkésző tekintettel, fehér ingben, a nyakán francia eleganciával megkötött fekete kendővel, kezében egy pikoló világossal. Én, Verne könyveinek örök kisfiúként álmélkodó olvasója is így őrzöm őt retinámon, aki, ha megszólalt, csak gondolataival hitelesített szavaiban mosolygott olykor-olykor. Utánozhatatlan kesernyés humor és önironia jellemezte. Ösztönösen viszolygott a modernség mázával álcázott romlottságtól.

E mindnyájunk emlékezetében megörökített portréképen a fotózás Orbán Balázson túli világából megpihenni hazatért Szindbád, ő, a külvárosi iparosfamília fia, aki filmgyári mindenesként 1973-ban egyik pillanatról a másikra világhírű fotóművész, vagyis szavait idézve: fotografus lett. A Család című fényképe tette ismertté, amely elnyerte a World Press nagydíját. Mondani sem kell, hogy azt ugyanúgy nem vehette át személyesen, ahogy Rófuszt Ferenc sem az Oscar-díjat A légy című rajzfilmjéért 1980-ban.

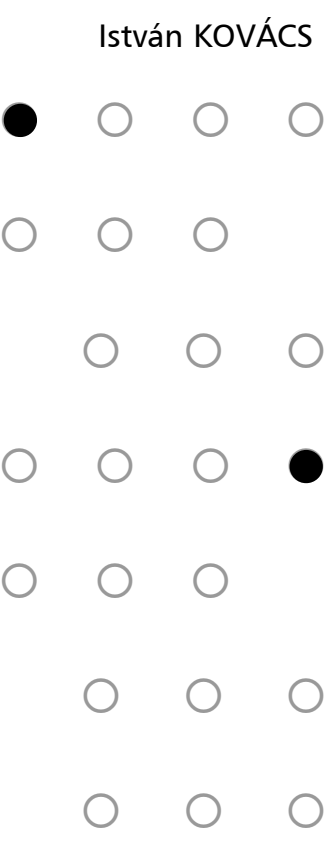
A „jó sors” tehát magasra tette Török László fotóművészi startvonal a fölött a lécet. „Dolgozni fogunk keményen dolgozunk” – írta Zalán Tibor egy krisztusi emberöltővel ezelőtt neki szentelt versében. Török Lászlót nem az 1973-as kihívás készítette konok napi munkára, amelyet egyébként a világukban otthonosan eligazodó iparos elődök is életelvül beléplántálhattak. Az serkentette, hogy a képzeletében, érzékeiben, lelkében összeálló képek, történetek hiteles megörökítésének eszközeit, technikai megvalósításuk formáit megteremt- hesse. Hogy milyen sikerrel, azt a Fotópoézis címmel 2018-ban, hetvenedik születésnapjára kiadott album bizonyíthatja. Kincses Károly, akinek írását áthatja a Harnóczy Örs fotóművész szerkesztette album szellemisége, képköltészetként határozza meg Török László művészetét. „Az áttűnések, képmódosulások következtében szellemalakká váló emberi lények (legtöbbször meztelen nők), a speciális turbullkék szín, amit előszeretettel használ, a drapériák, málló kövek és falak mind-mind egy álomszerű, a valóságtól elemelt képi világot hoznak létre” – írja a „képköltő” látásmódjáról.

A Salföldi-kisörsi anxiz I. című képen a homokbánya helyén támadt iszapsivatagot lezáró dombok vonulata ugyanazt a nyugalmat árasztja, mint az előtérben álmopózban fekvő, iszappal borított vagy iszappal átitatott ruhában beburkolt nőalak, akinek arca földöntúli fényt sugároz. A kép egyszerre dokumentuma a mulandóságnak és az állandóságnak. Az ugyancsak 1996-ban készült Salföldi anxiz I.-nek a Kőműves Kelemenné alcímet adnám, hiszen az áttetsző meztelen nőalak szinte beleolvad, belemeszesedik az omladozó kőfalba. Az idézett kép folytatásaként 2009-ben Balaskó Jenő emlékére készített Salföldi anxiz II. című műve, a szikla- éllel torzójától elválasztott halotti maszkszerű arc a megmaradás drámaiságában mintha Ady Endre elpusztíthatatlan verseivel is üzenne...

Az 1996-ban megörökített Salföldi ablak I., amelyen a szobába futó szederinda egy elhalt nyári villám elfásult fényét érzékelteti, lehangelő hitelességgel rögzíti az elhagyatottságtól huzatos, pusztuló otthon világát. De a kinyílt ablakszárnyon leheletszerűen átderengő nőalak megjelenése remény arra, hogy a hajós hazatér és elfoglalja helyét az ablakpárkánytól visszabillentett széken. És olykor feláll, hogy utazóládájába nyúlva a kifehéredő falra akasszon egy-egy képet. A fotográfiáit.

Maga a fotografus Török László, a fényművészet Szindbádja az, aki helyére billenti a lét és nemlét ablakpárkányának döntött széket, amelyen mindnyájan elférünk és megpihenhetünk. És elgondolkodhatunk a Pajta Galéria falait megelevenítő világon. Világunkon. Hogy lelkünkben is helyreállhasson a rend...

(K.I. költő, történész, polonista, az MMA elnökségi tagja)

RULING LIGHTS

In memory of László Török (1948–2020)

Towards the second half of the 19th Century – at the very beginning of the burgeoning of photography – many people believed, that the last glimpse of the outside world, would, at the moment just before death, be left imprinted on the retina. One of Jules Verne’s novels serves this mistaken notion, wherein he writes the story of a murderer’s exposure. I had been a close acquaintance of László Török for a few decades, and more recently we became close friends. He lived in his beautiful home on the edge of Salföld with his wife Éva, where he created the place of pilgrimage for Hungarian contemporary photographers: the Pajta Gallery. In the garden of the old cottage – the pilgrims visiting the adjacent exhibition room, and having feasted their eyes on their light source – relaxed under the walnut tree. This tree was planted by László Török with trust in the future. Let it grow to the skies, indicating the centre of our world.

This is how an incoming guest holds him in their memory: seated in a rattan armchair at the entrance of the Pajta Gallery, with his neatly parted grey hair straying a little over his forehead, above his shrewd wordly glances, wearing a white shirt, and with french elegance a black cravat at his neck, with half a lager in his hand. For me, like an astonished reader of a Jules Verne book, and an eternal little boy, I guard this image of him on my retina; and he, if he spoke, smiled as he verified his thoughts with words from time to time. Characterised by his inimitable acid humour full of self-irony. He merely shrugged instinctively at the thought of the modern gloss which masks deterioration.

We are reminded in comparison of the first world famous Hungarian Photographer Balázs Orbán, who returned home like ‘Sinbad’ from the big wide world. In contrast, our second world famous photographer – the son of a suburban artisan family – in 1973 became overnight, to quote: a photographer. The photograph entitled ‘The Family’ made him famous when it won the World Press Goldeneye award. It goes without saying that just like Ferenc Rófuszt on winning the Oscar in 1980 for his cartoon film entitled ‘The Fly’; László Török also did not collect his award in person.

This ‘good fortune’ set the bar high at the start of László Török’s career as an artistic photographer. “We will work, we will work hard’ – Tibor Zalán wrote in a poem dedicated to László Török during his lifetime. The challenge caused by the success of 1973 did not affect László Török in his mundane daily work, something which had in fact been instilled in him by orienting in the homely world of his artisan ancestry.

2.

This also stimulated his imagination to seek emotional and spiritual cohesion when compiling a picture; these were the tools he used for capturing his stories and making them appear authentic, bringing them into being via technical implementation. The album ‘Fotópoézis’ published in 2018 to mark his 70th birthday, bears witness to his success. The album was edited by Örs Harnóczy, with words by Tibor Zalán and also by Károly Kincses who, writing as a picture-poet defined László Török’s artistry: “In consequence of the image transitions, human beings are transformed into ghostlike figures (mainly female nudes), the particular turnbull-blue colour which he favours, the draperies, weather-beaten stones and walls all have dreamlike qualities bringing into being a view of the world which transcends reality.” Epithet of the “picture-poet’s” vision.

In the picture ‘Salföldi-Kisörsi anxiz I’, situated at the sand mine, the row of dunes holding back the encroaching desert of mud, emit the same feeling of tranquility as the figure of a woman lying as if asleep in the foreground, encased in mud, or mud-spattered clothes, her face exuding an otherworldly glow. The pictures attests to both transience and permanence. To the ‘Salföldi anxiz I’, also created in 1996, I would give the subtitle of ‘Mrs Kelemen Stonemason’, as in the same way the naked female figure dissolves and becomes part of the crumbling stone wall. As a sequel, in 2009 ‘Salföldi anxiz II’ was created in memory of Jenő Balaskó; a face like a death-mask separated from it’s torso by the edge of a rock, is persistently dramatic like a message from one of Endre Ady’s enduring poems.....

The ‘Salföld window I’, immortalized in 1996, in which a bramble trails into a room embellished by a dying ray of fading summer light, and with depressing authenticity the image of an abandoned, drafty, decaying homestead is fixed. Though the breathtaking appearance of a female form by the open window casement gives hope, that the sailor will return to seat himself on the chair tilted forward at the window sill. Who, after a while rises to reach into his travel trunk and hang a couple of pictures on the whitened wall. His photographs.

The photographer is László Török, the Sinbad of artistic photography, who tilts into place the existing and non-existing chair propped by the window sill, in which there is room for all of us to sit and rest. To ponder on the world coming alive on the walls of the Pajta Gallery. Our world. As a restorative for our souls...

TÖRÖK László (1948–2020)

Módosulás I., 1980 • Modification I., 1980

„... a titkot kifürkészni, felfejteni nem könnyű feladat. Nem is nehéz, de kell hozzá egy élet. Török László épp ezt az életet éli. Megérteni igyekszik az itt és most miértjét. Hosszan, elhúzva a megértés folyamatát, noha a kioldó zárhangja egy töredékmásodpercbe sűrítve végzi el ugyanezt a műveletet. Segít megfogni az ittésmostot. S ha jó a kép, akkor a tört pillanat drámáját, fenséges tragikumát képpé merevítve örökre képes hordozni ...”

BOJÁR Iván András

“It is a secret. And it is no mean feat to discover this secret. Not that it is difficult; it just takes a lifetime. László Török is now part of that life: trying to understand the why of the here and now. It’s a slow process, and he lingers over it, though it could happen in a split second, like the click of the shutter that catches the here and now. And if the image is good, it captures that fraction of a second in all its tragic nature and preserves it for ever.”

Iván András BOJÁR

Török László Módosulása (I)

Fehér, fehér, fehér...
Távolról, hunyorítva...
ahogy minden kiállított képet
lassan közelítve nézni illik,
Török László fotográfiáján
mintha hátulról hófallal elzárt,
behavazott autót látnánk,
amelynek csak fényszórói világítanak
a vattalámpák élességével.
Kicsapódott ajtaja
egy mitológiai filmfelvétel
misztikus eszköze is lehetne:
hótábla,
amelyre a fehéren írt jelenet hőse
ott fekszik a lepedő-havon...
Ott fekszik
testi és lelki valóságában kiterítve.
Egy gyönyörű nő.
Távolról, hunyorítva nézve
mintha a tengerparton napozna...
A fotózás költőjének szemével mégis
mennyre más.
Nem téveszthetnek meg
fodrászmód megkurtítgatott tincsei:
szétomló hajának
alvadtvér-koronájában
Európa fekszik előttünk.
És elrablóinak hült helye.

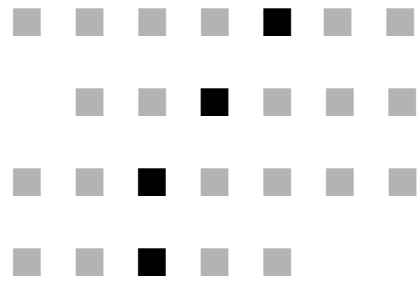
KOVÁCS István

Modifications (I) László Török

White, white, white
from a distance, askew...
as if every exhibited picture
befittingly moves slowly in for a closer look,
at László Török’s photographs
and if a wall of snow closes in from behind,
we would see a car snowed-in,
with only it’s headlights to show the way
beam sharp as an interrogation lamp.
With it’s door slammed shut
a mythological film
possibly by mystical means:
snowboard,
on which the hero of the scene sketched in white
is lying there on a blanket of snow...
There she lays
in reality her body and soul
An exquisite woman.
looking from a distance, askew
as if sunbathing on a beach...
With the photographers poetic eye yet
how different.
Though they cannot be deceived
the salon-style shortened tresses:
the cascading hair
in it’s crown of clotting blood
Europe lays before us.
And the chilly place of her captors.

István KOVÁCS

HERENDI Péter (1953)

Föld-rajz No.269., 2020 • Geography No.269., 2020

Olyan fotográfus vagyok, akinek képzőművészeti a látásmódja.
Olyan képzőművész vagyok, aki a fotográfia eszköztárát használja munkáinak elkészítéséhez.
Az embereket nem szabad összezavarni banális magyarázatokkal a mű „mondanivalójáról”.
Az üzenet mindenkinek más, vagy befogadóra talál, vagy nem.
„Keresem az olyan embereket, akik nem kérnek tőlem magyarázatot” (Bizottság)
Ha csak egyvalakinek is tetszik, amit csináltam, már megérte a ráfordított energia.

I am the kind of photographer with the point of view of a fine artist.
I am the kind of fine artist who uses photographic devices to prepare my work.
People shouldn't disturb what the art-work 'has to say' with banal explanations.
The message is different for everyone, they either accept it or not.
"I am searching for people who don't ask me to explain." (Committee).
If just one person likes what I do, then it was worth the trouble.

FÖLD-RAJZ No. 269

Herendi Péter Föld-rajz sorozatának minden darabja egy kozmikus ráközelítés, műholdas alászállás a Föld elhagy(at)ott sebei felé. Fotográfiai festmények, melyek feltárják a civilizáció magányos nyomait, önmagukban fortyogó, megfoghatatlan erők által (ön)alakuló rétegeit. Apokaliptikus emlékek földrész-maradványai. Félálom-derengések, földrezgés-hallucinációk, földöntúli árnyék-élektől szabdalt, szeletelt, csodás alakzatok. Mocsár, láp, iszap, kőzet-kéreg alapok, absztrakt alak-halmazok, amelyekre Hold- és Szaturnusz-béli árnyak vetülnek. Jackson Pollock csurgatásainak, fröcsköléseinek, kaparásainak, Tóth Menyhért tojásfehér-sárga festmény-sűrítményeinek, Paul Klee kis szerkezet-remekeinek és Kerekes Gábor fotóművész máshol-lét műveinek morfológikus találkozásai. Hommage és montázs, emlék és oldás.

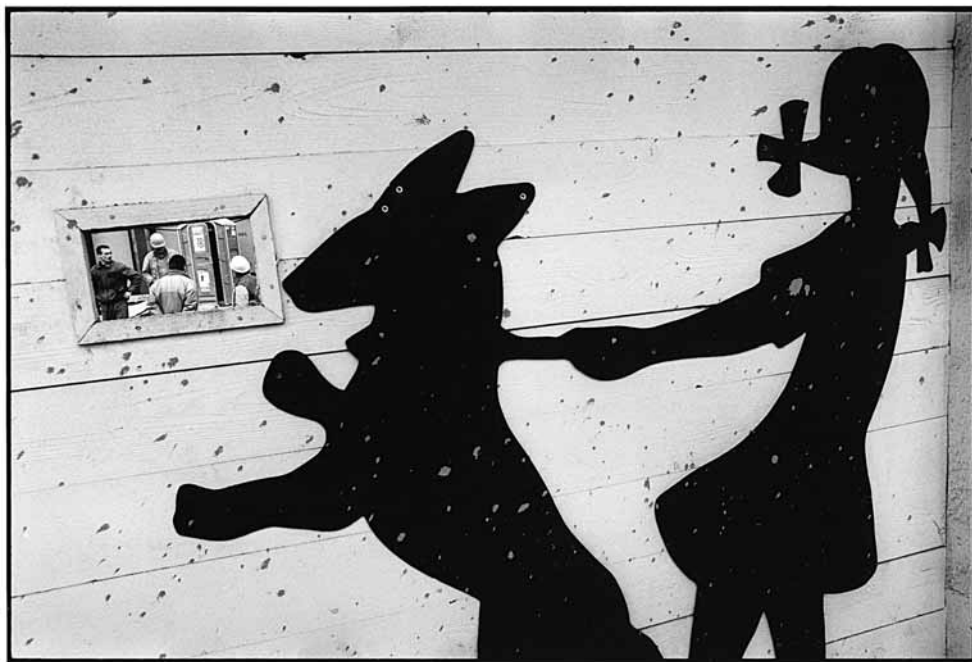
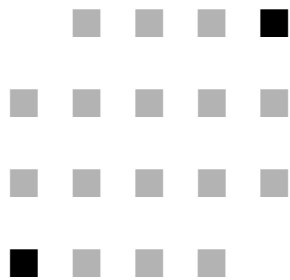
NAGY Zopán fotóművész, költő

GEOGRAPHY 269

Each piece in Peter Herendi's 'Geography' series gives the impression that we are approaching Earth's abandoned wounds from a cosmic satellite.
His photographic paintings reveal civilisation's lonely trails, bubbling in on themselves, creating layers with intangible strength.
Apocalyptic memorials in the remains of the Continent.
Half-dreamt dawns, ground-shaking hallucinations, shadow lives cut from out of this world, sliced-up formations.
Swamp, marsh, mud flats, rock-crust bases, abstract sets, onto which the shadows of the moon and Saturn are projected.
Jackson Pollock-like dribbles, sprays, scratches; the egg white-yellow paint compounds of Menyhért Tóth; Paul Klee's small structured marvels and the otherworldly artwork of artistic photographer Gábor Kerekes, all meet and morph into one another.
Hommage and montage, vestige and denouement.

Zopán NAGY Photoartist, poet

BENKŐ Imre (1943)

Roosevelt tér. Budapest, 2000 • Roosevelt square. Budapest, 2000

„Fotográfusként a való világ vizuális értelmezése, az ember és környezetének sajátos dokumentatív ábrázolása érdekel. A tiszta fotográfia autonóm lehetőségeit kutatom, egyéni korlenyomatokat készítek.”

„Az emberi létezés sokféleségét vizsgálom, az arcok érdekelnek, ezért fotóim mindig szórt fényben fekete-fehér analóg technikával készülnek, ez a hangulat köti össze hosszú távú sorozataimat. Szubjektív dokumentaristaként a tér-idő metszetek kreatív kiszakítása az ébren álmodást jelenti számomra.”

“As a photographer, I am interested in the visual representation of the real world, specifically documentary depiction of a human and his environment. I am exploring the possibilities of pure photography and creating my own prints of the current era.”

“I study the diversity of human existence. I am interested in faces, my photos are almost always taken in diffused light achieved with the help of black and white analogue techniques, that create a certain mood in my series. As a subjective documentarist, I am interested in creative overviews of space and time, that I could also call dreaming in a woken state.”

Roosevelt tér, 2000

Mintha az időtlenül
bűvös lámpás optikájába
dermedt volna a mozdulat
elszenesedett visszafogottság
riadtsággal álcázott kíváncsiság
a félelem szabadulni vágyó állatmeséje
az éj
sötétkamrájában ázó keresztfából
előhívott szöghelyek
az alig láthatón
rémült szemek és a száj helyén
s a deszkapalánkon is akár a himlőhegek
hajfonatok ártatlan szalagárnyában
a XX. század története
a bombázni kész
és a zuhanó repülő felségjelei
pedig micsoda béke van
a lerobbant ezredfordulón
a laterna magica képkeretében
emberek
kobakban vagy fedetlen fővel
akiket mintha Benkő Imre
ózdí dokumentumfotóiról
úztak volna a pesti Roosevelt térre
hogyan sorukra
vagy sorsukra várjanak
ha még oly tétován is

KOVÁCS István

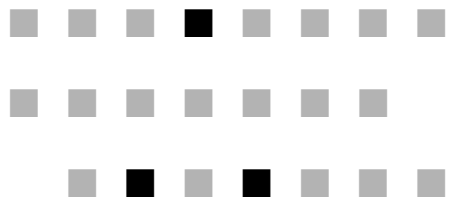
Roosevelt Square, 2000

As if caught in the timeless
optic of a magic lantern
all movement paralysed
charred restraint
with alarmingly masked curiosity
the fairytale animal craving to be released from fear
the night
in the soaking dark chamber from the wood of the cross
developed angle sites
though barely visible
eyes struck with horror and in place of a mouth
a pock-marked wooden fence
plaited hair innocently bedecked with ribbons
the history of the twentieth century
the bomb is primed
and the insignia of the nose-diving plane
though there is peace
the broken down regiment turns
framed in the magic lantern's screen
people
aristocrats or homeless
or whoever Imre Benko
from his documentary photographs of Ózd
has been pursued into Budapest's Roosevelt Square
waiting for their turn
or their fate
ever so hesitantly

István KOVÁCS

SZAMÓDY

Zsolt Olaf (1956)

Nádas IV., Kerekedi-öböl (1987) • Reeds IV. Kerekedi-Bay (1987)

Fotográfusi tevékenységemet szűkítem a valóság befogadására, a minket körülvevő világ által nyújtott ingerekre, a természeti jelenségekre, az előtttem zajló eseményekre és a jelen lévő emberekre, mint a képalkotás motívumaira. Nagyon ritkán élek a kép előzetes megrendezésének eszközével. Fontosnak érzem a valóság ábrázolását, de a dokumentarista cél mellett hangsúlyos legyen az a képalkotás, mely a vizuális nyelvet teszi előtérbe a verbális kiegészítésekkel szemben. Az albumban szereplő képem – Nádas IV. Kerekedi-öböl 1987 – is a fentiek szellemében készült, néhány évtizeddel ezelőtt a Nádas sorozat tagjaként.

I restricted my photographic work to the affiliation of reality, using the stimuli provided in the world around us, the natural phenomena, the turbulent happenings enfolding before me, and of the people present at the scene, as motivation for the picture's creation.

Very rarely do I pre-arrange the image.

I consider it important to depict reality, though in conjunction with this documentary aim I must emphasize the creativity which goes into making the image, as the visual language causes verbal expression to spring to life.

My picture which appears in the album: 'Reeds IV Kerekedi-Bay 1987', was prepared in the spirit of the above, a few decades ago as a member of the 'Reeds' series.

TITOK

Snétberger Ferenc egyik zseniális lemeze a német ECM kiadónál jelent meg pár éve TITOK címmel. Nagyon tetszett, hogy nem fordították le, se angolra, se németre, így maradt magyarul. El tudtam képzelni, hogy a külföldiek, magyarul nem tudók számára mennyire izgalmasnak, titokzatosnak tűnhet ez a cím, és a hangzásából, az érthetlenségből próbálnak valamit kihámozni. Szamódy Zsolt képét elsőre akvarellnek is nézhetnénk, amire egy kis absztrakt kalligrafikus gesztus került. Akárha megsérült, megkarcolódott volna csupán a fotó színes felülete közepén. Egy túlságosan is jól kivehető nádszál, ha jobban megnézzük. Első ránézésre azt gondolnánk, hogy elrontott, rossz fénykép, elmosódott. Szamódy Zsolt nem biztos, hogy belegondolt, mennyire jelképes ez a víz fölött hajladozó nádszál. Nádszálak. Pascal nélkül is didergő emberi létünk törekénységét szimbolizálják, az elmosódott háttér pedig földi világunk szépségét illusztrálja. Tótükör, nádasfoltok, hegy- és dombsziluettek. Pasztellszerűen elmaszált homályosság és tűéles részletgazdagság, egyensúlyi helyzet, pillanat és időtlenség találkozása egy 1987-es fotón. TITOKzatos dolgok ezek. A képet nézve önkéntelenül is újra és újra elindítom a Snétberger-féle TITOKzenét, lassan egészen összhangba kerül a fotóval. Bennem. Akár az ECM szokásos, esztétikus és minimalista cédebőritője is lehetne.... (Talán Szamódy Zsoltnak se lenne ellenére, hiszen köztudott, hogy nagy Snétberger-rajongó.)

JÁSZ Attila költő

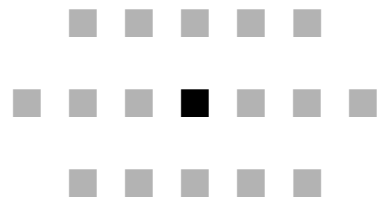
SECRET

This image appeared a couple of years ago under the title of Titok (secret), on the cover of one of Ferenc Snétberger's CDs published by the German ECM. I very much liked the fact that the title hadn't been translated into English or German, but remained in Hungarian. I could imagine how exciting and secretive the title would seem to those foreigners who didn't speak Hungarian, who would try to make something of the sound of the word. At first glance Zsolt Szamódy's picture looks like a watercolour, in which a tiny hint of abstract calligraphy appears. As if it had been damaged or scratched, exactly in the centre of the coloured surface. If you look carefully though, you can definitely detect the outline of a reed. Initially, you might take it to be a spoilt, blurred, dud photograph. It's not clear that Zsolt Szamódy knew just how symbolic was the reed bending above the water. Reeds. Even without Pascal, they symbolise the quivering fragility of man's existence: the blurred background illustrates the earthly beauty of our world. Mirror lake, patches of reeds, silhouettes of mountains and hills. Pastel-like washy obscurity, rich with needle-sharp detail, a balanced setting where a moment meets with infinity in a photograph from 1987. These are secretive things. Looking at the picture, I can hear over and over again, involuntarily, Snétberger-like secret music, as it slowly harmonises with the photo. Within me. As if it might be one of ECM's usual, aesthetic, minimalistic CD sleeves ... (Maybe Zsolt Szamódy would not mind, as it's well known that he is a big fan of Snétberger.)

Attila JÁSZ poet

KOVÁCS

Melinda (1969)

Létige I. (sorozat) 2021 • Existence I. (series) 2021

A fotográfiát képalkotási lehetőségnek tartom.
Számomra a fényképezőgép az az eszköz, melynek segítségével az előre kigondolt és megtervezett képet tudom megvalósítani.
Olyan képeket hozok létre, amelyek a fotográfia eszközeinek felhasználásával születnek, de hatásukban a festészetre utalnak.
Lefényképezni csak azt lehet, ami már létezik. Ha az előre elgondolt kép még nem létező valóság – és számomra ez az érdekes –, akkor létre lehet hozni, makettek készítésével, tárgyak felépítésével, terek kialakításával.
Mert a fényképezőgép mindig objektív, azt képezi le, amit lát.

The composition of a photograph is an opportunity.
To my mind the camera is a tool, through which I can bring to life my well-planned and thought out images.
I create the kind of pictures which are born by the use of photographic equipment, but in effect, they resemble paintings.
You can only photograph something which already exists.
If the picture you have in mind doesn't exist in reality – this is what interests me – then it has to be brought into being, with the use of model-making, building objects, arranging the territory.
Because the camera is always objective, it films only what it sees.

TITOK

(Kovács Melinda: Létige)

A fénykép lényegének legpontosabb megfogalmazását természetesen egy költőnél, Bari Károlynál találhatjuk, aki Török László cigányfotói kapcsán „A mozdulatlanság örökbefogadásá”-nak nevezte azokat. „... amíg a létige ezüst húrjaival / vesződtek a fekete ujjak, elcsatangolt hitem / lábnyomaira rátaláltam, kisarjadt / ajkamon egy elfelejtett eskü: őszinte leszek ...” Nem értettem, miért Létige a címe Kovács Melinda művének, de Bari Károly ismét verssel segített. Mert értelemmel nem lehet felfogni Kovács Melinda képét. A folyó „ezüst húrjaival” szárazzódó viharos égbolt úszó fénné válik, feloldódik a komor mennyország. Hogy biztosan tudjuk, hogy jelenleg mit látunk, hogy hol és miről is készült „a fekete ujjak”-kal készített fotó, meg kell találjuk a „lábnyomot”. A kép közepébe beúszik egy szikla(makett), és szintén tükröződik a vízben. Amiképpen fent ... De koránt sem olyan mélységesen, ahogy a felső tükörképe alapján várjuk. Sőt, ha jobban megnézzük, nem is tükörkép, egy másik szikla, amely kiegészíti a felső világban lévő, így olvadva tökéletes egységbe. Az én meglátásomban Kovács Melinda újra megtalálta „elcsatangolt hit”-ét, és elhatározta, hogy „őszinte lesz” megint. Talán erről (is) szól ez az embertelenül szép tájkép.

ps/
Papírhajóról figyelni
a halkán halódó partot,
ahogy Isten mindent szépen
lecsupaszított már, alkot.

Egy őrangyal meg a felhőkből
hallgatja a tengert,
szemét behunyja, nem érti,
csak sajnálja az embert.

JÁSZ Attila költő

SECRET

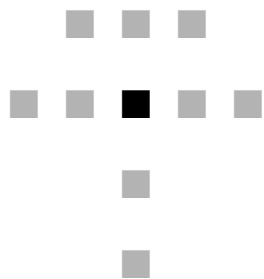
A poet could better describe the essence of this photograph, so we turn to Károly Bari, who said of László Török's series of gypsy photographs: “The adoption of stillness...wherein with existences' silver threads/the black fingers struggled, my disentangled faith/I chanced upon its footprints, sprouting/on my lips a forgotten oath: I will be true ...” I didn't understand why Existence was the title of Melinda Kovács's work but once again, Károly Bari's poem helped. For the meaning of Melinda Kovács' work cannot be understood rationally. The river “with silver threads” appears to be the ribbons of light floating in the stormy sky, diffusing the gloomy heavens. Though we now know for certain what we are looking at, whence and of what the photograph of “the black fingers” is composed, we still need to find the “footprint”. A rock (a maquette) swims in the middle of the picture, mirrored in the water. From above ... but not too deeply, so that we wait for the mirror-image to show. Besides, if we look closer, it isn't a mirror-image at all, but another rock, complementing the rock in the world above, and thus perfectly assimilating them into one. In my view Melinda Kovács has rediscovered her “disentangled faith”, deciding once more that she “will be true”. Perhaps it (also) speaks of the savage beauty of the landscape.

ps:
Watching from a paper boat
the silently advancing shore,
the way God creates all
in beautiful simplicity.

A guardian angel from out of
the clouds
listens to the sea,
closing his eyes, not
understanding,
just pitying Man.

Attila JÁSZ poet

HARIS László (1943)

Haris fotóiban a modern kutató vakmerő merészségének és a remeték szerény bölcsességének együttes jelenlétét érzékelhetjük. Emiatt a – korunkban oly ritka – együttállás miatt tartom őt jelentős alkotónak.

SZEMADÁM György

Jó látni, ahogy például Haris László a panorámafotóin a legmodernebb technikával tágítja a teret és sokszorozza meg a szereplőket, akik mögött az új médiumban egy Paolo Uccello vagy egy Masaccio szelleme is fölsejlik.

LAJTA Gábor

Én meg igyekszem. És úgy fotográfálok, ahogy jólesik.

HARIS László

In Haris's photography we can perceive both the explorative recklessness of modernism, combined with the humble wisdom of a hermit. Thus – rarely to be found in our times – due to this coexistence, I consider him to be an artist of significance.

György SZEMADÁM

It is good to see, that for example in László Haris's panoramic photograph, he uses modern technology to stretch space and multiply the subjects, while the spirit of Paolo Uccello or a Masaccio are at work behind the scenes.

Gábor LAJTA

It is my endeavour to create photographs which will please the eye.

László HARIS

Találkozás és szétválás

Két ecsetvonás Demeter István sajószentpéteri plébános, költő és festő életművéből. Elmaszatólódott gesztus egy festővászon, vagy akár egy papírfecni sarkából – az autodidakta Demeter mindenre és mindennel festett –, mely transzcendens kompozícióvá lesz a fotós révén.

„Ha olyat látok, ami tökéletesen ugyanolyan, mint amit már láttam, akkor is gondolhatom, hogy mást látok. Ha ugyanazt látom, azt gondolhatom, hogy mást látok, ami ugyanolyan” – idézhetjük Erdély Miklós gondolatait (Lépcsőház akció, 1973.)

Demeter festményének Haris általi újraértelmezése kapcsán. Az eredetileg 203x140-es képen az anyag mikroszerkezetének profanitása áll szemben a szakrális szimbólummal. A kereszt találkozás és szétválás, vagyis – hommage à Pilinszky – „tisztá ellentmondás”. Két ága elmosódott bár, mégis éles határát jelzi a határtalanságnak.

ifj. TÖRÖK László

Meeting and separation

A couple of lines about István Demeter, the priest in Sajószentpéter, and his artistic work as a poet and painter. A blurry gesture on a canvas, or even a corner torn from a scrap of paper – the self-taught Demeter paints on anything and everything – which then becomes a deep transcendental composition via the photographer's art.

'If I see something, which is perfectly similar to something else I have already seen, then I could wonder if I am looking at something different.

If I see exactly the same thing, then I could wonder if I am looking at something different, which is exactly the same' – to quote the musings of Miklós Erdély (Staircase Activity 1973).

Haris brings a new understanding to the paintings of István Demeter.

This picture, which was originally 203 cm x 140 cm, has in the material of its microstructure, the profane contrasting with a sacral symbol.

The meeting and separation of the Cross, or – to pay homage to Pilinszky – 'pure contradiction'.

Just two stakes of blurred branches, and yet their effect strongly conveys infinity.

László TÖRÖK jr.

Kereszt 2., 2007 • Crucifix 2., 2007

GÁBOS

Kálmán (1953–2010)

Gábos Kálmán akváriuma

Az öntöttvas radiátor
bordatarajait surló fény-ecsetvonások
a téli sötétség partra vetett halai,
amelyek mintha
a csalétekül elébük tolt
(vagy előttük felejtett)
akvárium elnéptelenedett
vize után tátognának
vasfegyellemmel.
Az üveglapok négyszögében
zöldesen kíváncsiskodó halak
jeladásra várnak,
hogyan viharossá borzolhassák
az elmúlás páfránybokrétáját
és felkavarhassák
a szemcsésen csillogó homokot.
Így kel életre az elhagyott szoba,
amelynek külfalában
négyszögletessé óriásodik
Buñuel kettészelt szeme...
És mintha Gábos Kálmán hiányát
fájlalná ő is.

KOVÁCS István

Avárium, 1979 • Aquarium, 1979

The Aquarium

The cast iron radiator
scouring brush-strokes of light across its ribs
beached fish in the winter darkness,
seeming as if
they had taken the bait pushed in front of
them
(or absent-mindedly left there)
depopulated aquarium
after the water they would gape
with iron willpower.
In the rectangular panes of glass
greenish inquisitive fish
waiting for the signal
to ruffle up into a storm
the passing bouquets of fern
whirling up
the grains of shiny sand.
So the abandoned room springs to life,
within its outer walls
rectangular and huge
Bunuel split vision...
As if the absence of Kálmán Gábos
hurts it too.

István KOVÁCS

„... az ember a saját élete mellett még számos másik életért is felelős. Ezt szerencsés esetben tudja érvényesíteni, rosszabb esetben nem, s akkor ott vagyunk, ahol most vagyunk. Kényszermegoldásokhoz fordulunk. Legalább – ennek a nagyon tehetséges embernek – viszonylag csekély mennyiségű életművét próbáljuk élővé tenni, ezzel is csökkentve a személyes hiányát. Tárgyak, művek a hús-vér ember helyett. Nem jó csere, de késő bánat ...”

KINCSES Károly: Micsoda? Gábos állandó nyit?

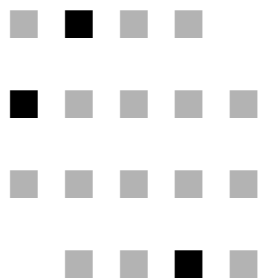
“...a person, apart from his own life, is responsible for so many other lives too.

In the best instances he is successful, and sometimes not, this is where we are now. We turn to enforced solutions. At least – for those who are extremely talented – we try to produce a comparatively meagre amount of work, in order to compensate for the lack of human contact. In place of things, artwork, and real living people. It is not a good exchange, grief postponed...”

What is this? Is Gábos always so profound? – Károly KINCSES

BALLA

András (1945)

Tavaszi a télben, No.2. Versailles, Le Printemps (1985)
Spring in Winter, No.2. Versailles, Le Printemps (1985)

„Márpedig kertet azért csinálunk, hogy minden nap, hogy újra meg újra megmutathassuk, nemhiába emelkedtünk ki (?) a Földünkön egzisztáló-vegetáló összes élőlény közül, folyvást képesek vagyunk magunkhoz alakítani, magunkhoz idomítani ennek az életnek egyéb megnyilvánulási formáit ...
... szisztematizálási hajlamunkkal, szerénytelen kivagyiságunkkal, egyúttal azonban isteni teremtmény erőnkkel is, ami ugyan inkább korrekció, mintha a Mindenható, a Világalkotó nem... de hagyjuk a káromlást; a Kert az Istenen esett méltatlanság legenyhébb formája – talán még hízelkedő is, rokon a hozsánával és százzorta, ezerszerte alázatosabb és méltányosabb, mint őserdőt irtani!”

FÁBIÁN László

(Balla András: Giardino-Kert-Garden katalógusából, Vigadó, 1989.)

“The reason we create a garden, is so that every day, over and over again it shows us that we didn’t raise it (?) in vain from all the other vegetation existing on the Planet; we are capable of continuously shaping, and bending to our will, one of life’s most obvious forms...

... with our systematic aptitude, immodest cravings, and with the single-minded strength of one of God’s creatures, in which there is rather a slight adaption, as if the Almighty, was not the Creator of the World... but enough of blasphemy: the Garden is one of the mildest forms of disrespect that ever befell God, – maybe it even flatters, relating to the Hosannah and is a hundred times, a thousand times more humble and worthy, than destroying a primeval forest!”

(András Balla: Giardino Garden – from the Garden catalogue, Vigadó, 1989).
László FÁBIÁN

Balla András szökőkútja

A kerekerdővel álcázott
páfrányos torkú végtelen
elnyelheti a síneket,
mielőtt párhuzamosai összeérnek.
A talpfák felfénylő ritmusára
lépkedő szellemköpenyes ember
mit se törődik
a valahol mögötte
lomhán dohogó vonattal,
vagyis a pontos idővel...
Mintha az első önhitt pillanat
villanydúcos porceláncsigái
pányváznák ki az öröklétet felfaló időt,
az ember pokoli találmányát,
miként Balla András vallja.
Fotográfiai az időtlenséget is
megörökítő vallomások.
Ahogyan a mesék
és a valóság vadonából
kertté szelídült erdő parkjában
a pirkadattal
vagy napnyugtával
feje tetejére állított szökőkút is az.
Földrészünk mely bearanyozott
pontján fordít nekünk hátat
és szembesül velünk
megisteníthető nőalakja?
Körszigetének kőperemét
befutja a virágzó folyondár,
és nyomában mintha igazi tavirózsák
nyílnának a víztükörben.
És mi belepillanthatunk
az ezüsfoncsora mögött
rejtőzködő világba,
amely bokraival, fáival, égboltozatával,
és az ember aranymítoszaival olyan,
mint amit a szökőkút
álmatag forgószínpadán túl
a művész-mester
tudatának villanófényében megélünk.

KOVÁCS István

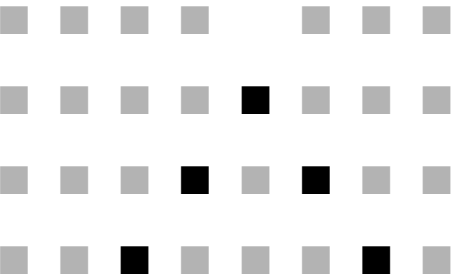
Fountain

Camouflaged by the round wood
endless ferny throats
can swallow the railings,
before the parallels reach each other.
The sleepers to a lightning beat
stepping a ghost-cloaked man
what should he care
that somewhere behind is
a sluggish stuttering train
though still on time....
Just like their first proud moment
an electricians porcelain screws
would stay beyond the devouring of eternity,
one of man’s hellish inventions
as András Balla confesses.
The timelessness of his photography are also
immortalised confessions.
Wherein the stories
and the reality out of the wilderness
he questioned in the park of this tamed wood
at daybreak
or sunset
it is an upside down fountain.
At our continents deeply gilded
point it turns
to look us in the eye
a deified female form?
At the stone edge of the circular island
trails the flowering creeper,
and in its wake like a true waterlily
open in the mirror of water.
And we glimpse
the hidden world
behind the silver span,
where with its bushes, trees and sky,
and mankind’s golden myths are,
as if beyond the fountain’s
sleepily revolving stage
we are living in the photo-flash world
of the master-artist’s consciousness.

István KOVÁCS

KÖRTVÉLYESI

László (1948)

REJTVÉNY

Elképzelem, ahogy Körtvélyesi László kísérleteket folytat konyha-laboratóriumában. Az egész világ bezárkózik a járvány miatt, az emberiség számítógépek és tv-készülékek elé szorul, virtuális közösségi terekben lélegeztetőgépek tartják életben az emberi kapcsolatokat. Késégbesés, bizonytalanság, aggodalom, bizalmatlanság kúszik be a lakásokba az optikai kábeleken, közben pedig egy juharfa termése helikopterként landol a fényasztalon. Többszörös expozícióval kaleidoszkópikus rejtvény születik, aszimmetrikus kódrendszer, univerzális morfológia. A fotós reflektál a világra, befordul (a konyhába), belesüllyed a növény erezetébe, de a kép mégis megmutatja mindazt, ami rajta kívül, ami bennünk van.

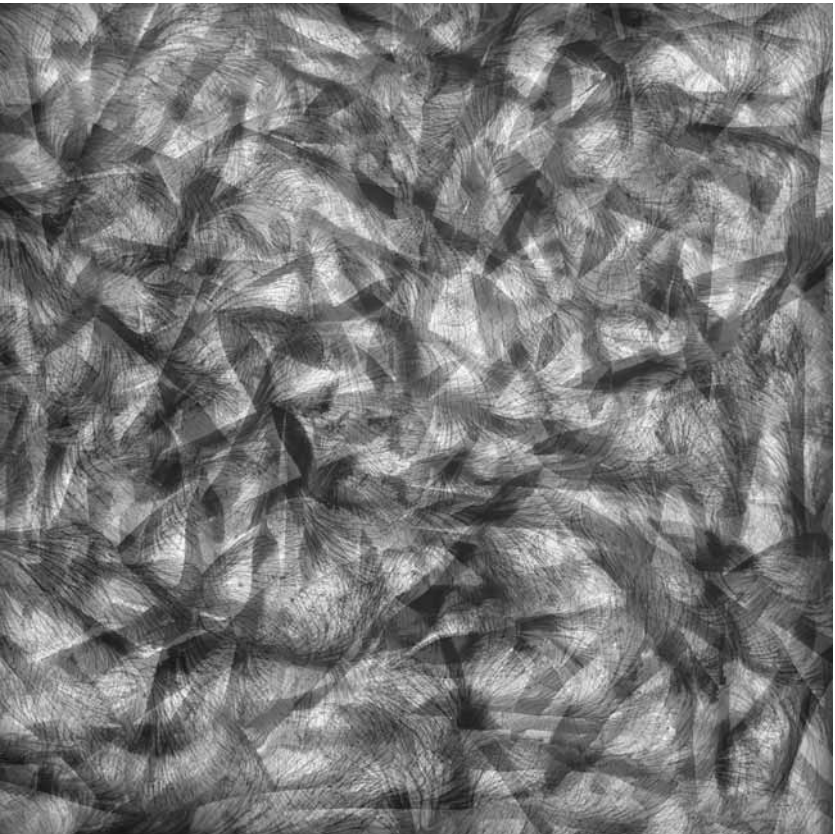
ifj. TÖRÖK László

A több évtizedes fotográfusi életemben a körülöttem lévő világ mind tágabb megismerésére törekedtem, mára ezt a folyamatot megfordítottam. Egyszerű, kézen fogható makróvilágom aztán legalább olyan fontos, tanulságos élményekkel ajándékoz meg, mint amit születésem óta megismertem.

– „Hajolj közelebb, nézz a szemembe, ismerj meg, vigyél magaddal, mutass meg ...”

During my life as a photographer – now spanning several decades – I always endeavoured to attain a wider understanding of the world existing around me, finally culminating in this series. My simple, tangible world seen through a macro-lens, gifted me a rich educational experience, the like of which I have never known before.

“Come closer, gaze into my eyes, get acquainted, take it away with you, reveal ...”

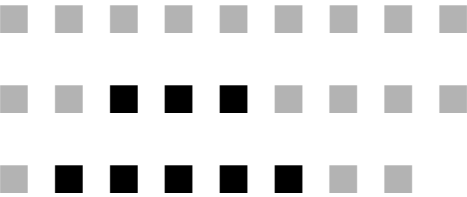

Acer variáció 1.1 (2020)
Acer variation 1.1 (2020)

ENIGMA

I can imagine László Körtvélyesi’s experimental series in a kitchen laboratory. Shut away from the world due to the pandemic, people living their lives in front of their televisions or computer screens; human contact being kept alive essentially by the use of social media. Desperation, insecurity, anxiety, lack of confidence creeping in to infiltrate their homes through various optical cables. Meanwhile the yield of the maple tree lands like a helicopter in the light on the table. A multiple-exposure kaleidoscopic enigma is born, asymmetric code system, universal morphology. The photographer reflecting to the world, turns around (in the kitchen); the plants dissolves into itself, but the picture still displays to us that which, moreover, exists also within us.

László TÖRÖK jr.

In memoriam Christo, 2020

Az 1970-es évek közepe óta fotografál. Különös helyzeteket, különös módon rögzített. A későbbiekben leginkább az embert helyezte az érdeklődése középpontjába.

I have been a photographer since the mid-1970's. Capturing various situations in various different ways. More recently my interest has rather been in putting people at the centre of the setting.

TITOK

Amikor K. M. a kép címét említette, először Krisztus emlékére gondoltam. Aztán rákérdezett, hogy tudom-e, ki volt. Ha nem kérdez rá, nem a bolgár származású csomagolóművészre gondolok a következő pillanatban. Aki 1983-ban néhány szigetet is becsomagolt, hogy ezzel ötletet adhasson egy kitűnő magyar költőnek, Tandori Dezsőnek, aki egy kötet erejéig a vízpartot csomagolta be 1987-ben. Harnóczy Örs a tavaly elhunyt képzőművész emlékének ajánlja zseniális ötlettel a ködös (hajnali vagy alkonyati) kertben fák, bokrok és füvek között két betonszalagon parkoló, védelmi szempontból letakart (becsomagolt!) személyautó-fotóját. Cím és téma egyensúlya a fekete-fehér megvalósításban egészen titokzatos, hogy ne használjunk túl nagy szavakat. Hogyan lesz szobor egy gesztussal egy személygépkocsiból, utána pedig műalkotás a megfelelő közeg, csatorna által. Fénykép. Így mondjuk régiesen, ha komolyan akarjuk venni a fotóst.

JÁSZ Attila költő

SECRET

When Melinda Kovacs mentioned the picture's title, at first I thought it meant In Memory of Christ. Then she asked me if I knew who he was. If she hadn't asked the question, the name of the Bulgarian packaging artist would certainly not have sprung to my mind at that moment. In 1983 he also packaged some islands, which gave an idea to the outstanding Hungarian poet Dezső Tandori. In 1987 he wrapped up a whole shore-line in the form of a book. In memory of Tandori, who died last year, Örs Harnóczy suggested this ingenious concept: in a foggy garden (at dusk or dawn), amongst trees, bushes and grass, two photographs of parked cars, on a strip of concrete, under protective covering (packaged up!). The balance between theme and title, realized starkly in black and white, is secretive; so let us not use grandiose terms. How can a car be turned into a statue with a simple gesture, and thus into a work of art, if channelled through the appropriate medium? With a photographic image. As we used to call it, if we wished a photo to be taken seriously.

Attila JÁSZ poet

Megjelent a Pajta Galéria 30 éves évfordulójára
átrendezett kiállítás alkalmából

A kiadvány megjelenését támogatták:
a Magyar Művészeti Akadémia Film- és Fotóművészeti Tagozata,
Bíró-Gombos Alapítvány

Koncepció, felelős kiadó: Pajta Galéria
Az albumba az alkotásokat KOVÁCS Melinda,
a galéria művészeti vezetője válogatta
Szerkesztette: HARNÓCZY Őrs, KOVÁCS Melinda
Grafikai terv, nyomdai előkészítés: HARNÓCZY Őrs

Angol fordítás: SOLYMOSI Amanda
Angol nyelvi lektor: Charles WHITEHOUSE

Nyomdai munkálatok: Molnár Nyomda és Kiadó Kft., Pécs
Felelős vezető: MOLNÁR Csaba

Salföld, 2021

Published on the occasion of the Pajta Gallery's
30th anniversary exhibition

Publication sponsors:
Section of Film Arts and Photography of the Hungarian Academy of Arts,
Bíró-Gombos foundation

Concept, publisher in chief: Pajta Gallery
Pictures selected for the album by Melinda KOVÁCS,
the Gallery's Artistic Director
Editors: Őrs HARNÓCZY, Melinda KOVÁCS
Graphic design, prepress preparation: Őrs HARNÓCZY

English translation: Amanda SOLYMOSI
English language editor: Charles WHITEHOUSE

Printing works: Molnár Press and Publishing Ltd., Pécs
Publisher in chief: Csaba MOLNÁR

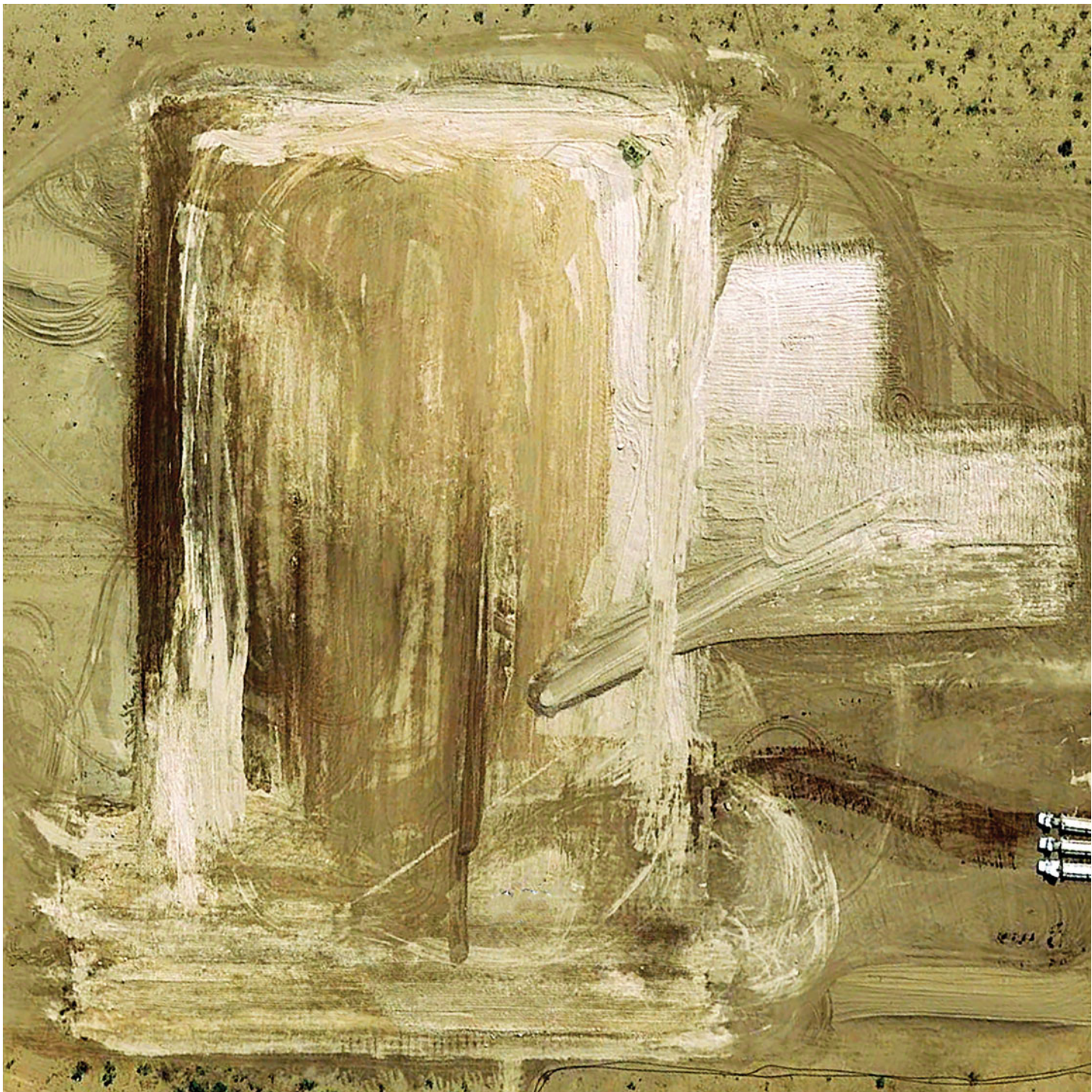
2021 Salföld

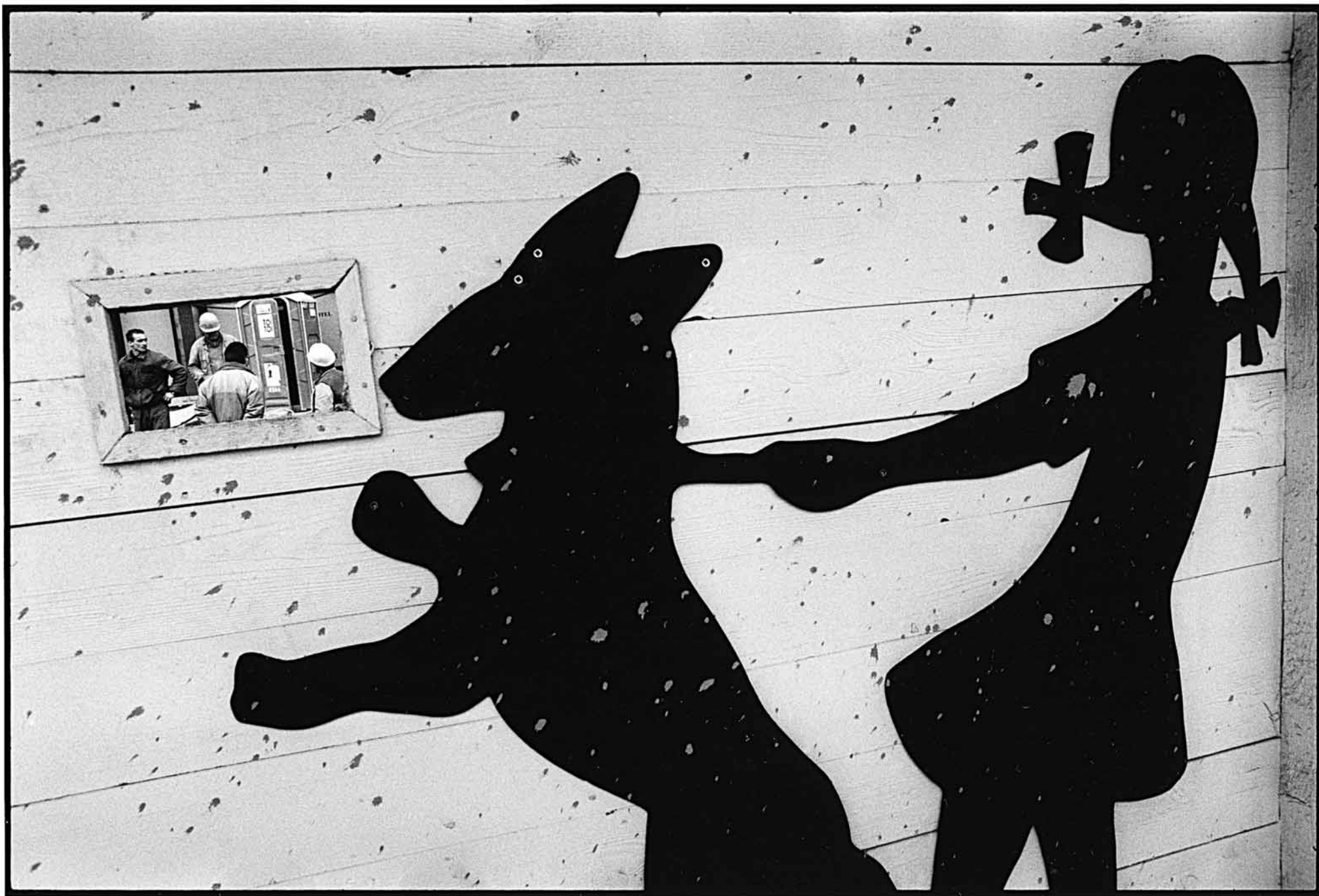

Fotók: KURCZ Lőrinc

TÖRÖK László (1948–2020) • Módosulás I., 1980 • Modification I., 1980

BENKŐ Imre • Roosevelt tér. Budapest, 2000 • Roosevelt square. Budapest, 2000

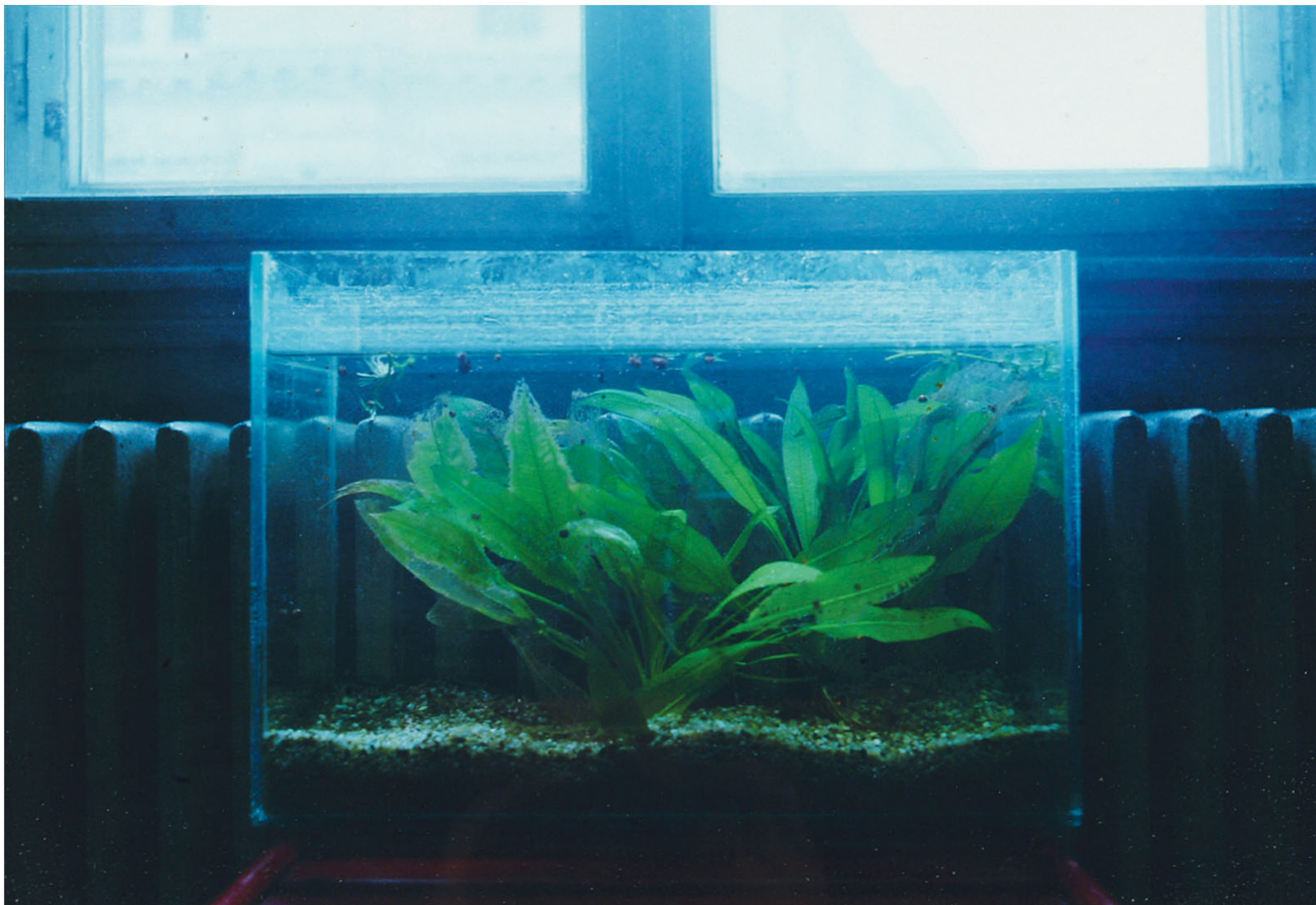
SZAMÓDY Zsolt Olaf • Nádas IV., Kerekedi-öböl (1987) • Reeds IV. Kerekedi-Bay (1987)

KOVÁCS Melinda • Létige I. (sorozat) 2021 • Existence I. (series) 2021

HARIS László • Kereszt 2., 2007 • Crucifix 2., 2007

GÁBOS Kálmán (1953–2010) • Avárium, 1979 • Aquarium, 1979

BALLA András • Tavasz a télben, No.2. Versailles, Le Printemps (1985)
Spring in Winter, No.2. Versailles, Le Printemps (1985)

HARNÓCZY Örs • In memoriam Christo, 2020